

APUNTS SOBRE LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA:

La derrota de la rebel·lió militar a Catalunya va suposar el desencadenament de la revolució i una situació de doble poder: el nominal de la Generalitat i el real dels comitès locals. Aquesta situació es resoldrà finalment a favor de la primera, que al mateix temps veurà reduïda la seva autonomia pel govern central. La derrota dels exèrcits republicans portarà, finalment, a l'ocupació de Catalunya per les forces franquistes i la instauració d'un règim dictatorial.

A l'abril de 1938, en una ofensiva, les tropes nacionals ocuparen Lleida, arribaren al delta de Ebre i tallaren les comunicacions terrestres entre Barcelona i València. Des de l'octubre de 1937 el govern Negrín s'havia establert a Barcelona. Dins del si del Govern de la República no es respira un clima de gaire unanimitat. El 30 de març de 1938, el ministre de Defensa, Sr. Indalecio Prieto, presenta la seva dimissió al president J. Negrín. La seva dimissió és acceptada després d'una memorable reunió al Palau de Pedralbes de Barcelona, celebrada el 4 d'abril, entre els governs de la República i de la Generalitat i amb l'assistència dels presidents D. Manuel Azaña i el M.H.. Lluís Companys¹. El Sr. Indalecio Prieto era una persona molt pessimista i dies abans d'aquesta reunió, el D. Negrín havia manifestat que no podia ser ministre de Defensa qui estava convençut que tenia la guerra perduda.

Els presidents Azaña i Negrín en una actitud distesa i alegre poc habitual. (Arxiu LV)

L'agost de 1938, el govern de la República, intervingué la Indústria de Guerra i l'administració de Justícia de Catalunya, malgrat les protestes de la Generalitat. Entre el juliol i el novembre es produí la batalla de l'Ebre, una de les més importants de la guerra Civil Espanyola, la més sagnant i pugnaç i també la principal de les lliurades per les forces de Catalunya. Fou planejada com una maniobra tàctica destinada a interrompre l'ofensiva de les forces del govern de Burgos al País Valencià després de la ruptura del front d'Aragó i l'arribada a la Mediterrània (abril de 1938), maniobra que dividí en dues zones el territori republicà. Aquest objectiu fou plenament atès, Franco suspengué les operacions contra València, concentrà forces a un nou front i es concentrà en la batalla de l'Ebre. Les tropes republicanes lluitaven amb

un oposició difícil, tenien el riu Ebre a l'esquena. De mica en mica van anar cedint terreny en un seguit de combats frontals i finalment evacuaren la vora dreta del riu, però les tropes republicanes van quedar tan destrossades i crebantades, que la defensa ulterior de Catalunya en restà definitivament compromesa. La resistència republicana en la batalla havia estat justificada, però els compromisos que comportà el pacte de Munic (30 de setembre de 1938) li llevà sentit. La batalla, amb dues

¹ AMTM. Cal. 19.4, Car. GC. 70, Doc. 1/39, exp.18, núm 8 i 9

breus interrupcions, durà 116 dies. El front tenia 25 quilòmetres en un desenvolupament lineal (3 d'agost de 1938) El pas de riu pels republicans es produí el 25 de juliol, un gual amb barques i després, mitjançant ponts metàl·lics i passeres. La progressió fou ràpida, però les avantguardes republicanes foren aturades a les afores de la Pobla de Massaluca, Villalba dels Arcs i Gandesa; aquesta darrera vila, era un centre de comunicacions molt important i, en conseqüència, un dels objectius principals de l'atac. El comandament republicà ordenà el replegament de les forces que defensaven la serra de Pàndols, amenaçades d'encerclament i després de la retirada a la vora esquerra de l'Ebre: les forces nacionals anaren ocupant poble per poble de forma regular i constant; així van anar caient: Miravet (4 de novembre) Móra d'Ebre (el 7 de novembre), Riba Roja (el dia 16) i la població de Flix (el dia 17). La batalla es caracteritzà per les grans concentracions de foc de l'artilleria i per la intensitat dels atacs aeris, per la duresa de la lluita (les forces republicanes solien contraatacar de nit) i per l'escreix de sofriments que produí la gana i la set. A la batalla hi participaren pel bàndol republicà l'exèrcit de l'Ebre, l'exèrcit de l'est, ampliades amb les lleves del 40, del 41, del 25 i del 26. Les baixes foren molt elevades, especialment en les tropes republicanes (uns 20.000 morts i fins i tot 30.000 morts segons altres fonts). La batalla de l'Ebre va ser la més dura i sagnant de la nostra Guerra Civil i va acabar, a mitjans de novembre del 1938, amb la desfeta del poderós Exèrcit de l'Ebre que, quatre mesos abans i sota el comandament del general Juan Modesto, havia creuat amb èxit el riu Ebre amb la finalitat de reunificar les dues parts del territori republicà, escindides pels nacionals.. La pèrdua d'aquesta batalla va deixar Catalunya en mans del General Franco que, a principis de desembre del 1938, ordenava la conquesta del Principat. A finals del mes de desembre començava una ràpida ofensiva, terrestre, aèria i naval amb les millors unitats de l'exèrcit de Franco, sobre Catalunya, amb tanta rapidesa que a mitjans de febrer del 1939 ja arribaven a la frontera francesa.

Juliol 1936

Nov-des 1937

Juliol 1938

Març 1939

Fases del conflicte militar